

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Τοῦ κ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Ν. ΛΙΖΑΡΔΟΥ

1. Εἶναι φυσικὴ βεβαίως καὶ δικαιολογημένη ἢ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἐκδηλουμένη ἔξαρσις τοῦ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὸ ἐθνικὸν τοῦτο πρόβλημα καὶ τὰς ἐνδεικνυομένας λύσεις του. Καὶ πολὺπλευρον εἶναι τοῦτο καὶ δυσχερὲς διὰ τοῦτο. Καὶ διότι ἀκόμη φέρει τὴν πρόσθετον δυσχέρειαν ὅτι ἡ Ἐπανάστασις παρέλαβε καὶ τοῦτο ἐ γ κ α τ α λ ε λ ε ι μ ἔ ν ο ν καὶ παραδεδομένον εἰς τὴν ἀναταραχὴν καὶ τὴν φορὰν τῶν πολιτικῶν ἀνέμων.

Καὶ ἀποτελεῖ πλέον καθολικὴν συνείδησιν ὅτι οὐδέποτε τὸ Κράτος τὸ ἔθεσεν εἰλικρινῶς, ἀποδεδειγμένως καὶ μὲ πίστιν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ Κυβερνητικοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅσον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Καθεστώτος τὸ ὁποῖον προῆλθεν ἀπὸ τὴν Ἐπανάστασιν τῆς 21ης Ἀπριλίου. Οὐδεμία ἐποχὴ, οὐδεμία περίοδος τῆς νεωτέρας πολιτικῆς ἱστορίας τοῦ τόπου ἤμπορεῖ νὰ διεκδικήσῃ σύγκρισιν. Δὲν ἀντέχει εἰς σύγκρισιν.

2. Εἶναι καθῆκον ὅλων ἐκείνων, οἵτινες ἀπὸ θέσεως ἐπιστήμης, κύρους καὶ ὑψηλῆς πνευματικότητος, ἀλλὰ καὶ ἀποδεδειγμένης ἐθνικῆς πίστεως, ἔχουσι γνώμην βαρύνουσαν εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ πράγματα τῆς Πατρίδος νὰ βοηθήσουν νὰ πρωτοστατήσουν εἰς τὰς ὀρθὰς λύσεις. Νὰ συντρέξουν τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν καὶ κηρῦσσει καὶ εἰλικρινῶς ἐπιζητεῖ τὴν συμπαραστάσιν ὅλων εἰς τὰς προσπάθειάς του καὶ ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἀρκεῖ τὸ τυπικὸν γράμμα τῆς Δημοκρατίας, τὸ ἐπίσημον «βαπτιστικὸν» τοῦ ὀνόματος τοῦ Πολιτεύματος διὰ νὰ διασφαλισθῇ ἡ οὐσιαστικὴ λειτουργία της. Ὅσοι πραγματικὰ πονοῦν τὸν τόπον καὶ ἐπὶ βάσεως ἐθνικῆς τοποθετοῦν τὰ μεγάλα τοῦλάχιστον, προβλήματα του καὶ ἂν δὲν ἀνήκουν εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐιδικῶν, οἱ ὁποῖοι ἠμποροῦν νὰ πρωτοστατήσουν εἰς τὰς ὑποδείξεις, ἔχουν καὶ αὐτοὶ τὸ χρέος νὰ προσφέρουν κάτι καὶ ἐκ τῆς ἰδικῆς τῶν ἐμπειρίας.

«Θὰ μοῦ ἦτο χρήσιμον», ἔλεγεν ὁ Κλεμανσώ, «ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχω ἐπὶ παντὸς προβλήματος τῆς Γαλλίας τὴν γνώμην καὶ τοῦ τελευταίου πολίτου της».

3. Εἶναι λυπηρὸν καὶ κατεδείχθη τόσον ζημιογόνον ὅτι εἰς τὴν χώραν μας πολλάκις ἐκ παρεξηγήσεων ἢ καὶ κακῆς τοποθετήσεως τῶν προβλημάτων ἐκαλλιεργήθη μία πραγματικὴ σύγχυσις εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν διαχωρισμὸν καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῶν διαφόρων μορφῶν τῆς Ἐκπαιδεύσεως ὡς λειτουργιῶν μορφώσεως καὶ ὑπηρετήσεως τῶν τομέων τῆς ζωῆς. Εἶδομεν διὰ τοῦτο, βλέπομεν ἀκόμη πλάνας καὶ ὑπερβολὰς μέχρις ἀφορισμῶν εἰς βᾶρος τῆς κλασσικῆς παιδείας καὶ τῆς

σχολικῆς τῆς ὀργανώσεως ἢ ἀντιθέτως εἰς βάρος τῆς λεγομένης πρακτικῆς, ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς φυσικῆς ὑπεροχῆς τοῦ κλασικισμοῦ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ὑπεροχὴν τῆς πνευματικότητος, εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς ἐσωτερικῆς καλλιιεργείας τοῦ ἀτόμου, τῆς ἠθικῆς προσωπικότητος καὶ αὐτονομίας του

Δὲν ὑφίσταται ὁμως ζήτημα, εἶναι πλάνη, δὲν πρέπει νὰ ὑφίσταται, ἀξιολογικῆς συγκρίσεως τῶν διαφόρων μορφῶν τῆς παιδείας διὰ τὴν κατάδειξιν οἰασδῆποτε, ἐκ κακῆς τοποθετήσεως τοῦ προβλήματος ὑπεροχῆς ἢ μειονεκτικότητος τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης.

4. Ἡ παιδεία, ὡς γενικὴ, ὑπηρετεῖ καὶ μορφώνει τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἀξίαν καθ' ἑαυτὸν πρὸς ἠθικὴν τελείωσιν, ὡς τὸν ὑπέρτατον σκοπὸν τοῦ ὄντος. Ἡ εἰδικὴ παιδεία ὑπηρετεῖ καὶ προετοιμάζει τὸν ἄνθρωπον ἵνα καθίσταται ἰκανὸς ν' ἀνταποκριθῆ εἰς τοὺς τομεῖς καὶ τὰ πεδία τῶν συγκεκριμένων ἀναγκῶν καὶ ἐπιδιώξεων τῆς ζωῆς.

Εἰς τὸν χῶρον τοῦτον τῆς εἰδικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀνήκουν τὰ μεγάλα προβλήματα τῶν συγχρόνων οἰκονομοτεχνικῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς διὰ τῶν ὁποίων προσδιορίζεται ἡ κοινωνικὴ μορφή τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ μας. Ἡ προσπάθεια ν' ἀνταποκριθῆ κατ' ἴσον λόγον ἢ παιδεία καὶ πρὸς τὴν φύσιν τῶν ὀρισμένων προβλημάτων καὶ ἀναγκῶν τῆς ζωῆς εἰς μίαν ἱστορικὴν ἐποχὴν εἶναι ἐξ ἴσου αἷτημα ἐπιτακτικοῦ χαρακτῆρος, διότι ἄλλως ἀντὶ προόδου σημειοῦται καθυστέρησις καὶ ὀπισθοδρόμησις, παραβλάπτονται κρίσιμα συμφέροντα τῆς ζωῆς.

Ὁ κλασικισμὸς ἐδόξεσε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα καὶ ἐν ὀνόματί του καὶ δι' αὐτοῦ ἐδοξάσθη ὁ ἄνθρωπος. Εἶναι ἱερὰ παρακαταθήκη τῆς Ἐθνικῆς μας κληρονομίας, διότι οἱ πρόγονοί μας κατέκτησαν ἐνώπιον τῆς Δημιουργίας τὸ ὑψηλὸν προνόμιον ὅτι πρῶτοι αὐτοὶ συνέλαβον ὅλα τὰ ὑψηλὰ νοήματα τῆς ζωῆς καὶ ἐπλασαν τὰς μεγάλας Ἰδέας τοῦ Κόσμου. Καὶ εἶναι ἡ πνευματικὴ μας παράδοσις ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν τούτων πηγῶν τῆς γενέσεώς της στοιχεῖον ζωῆς καὶ δεσμὸς ἀκατάλυτος τοῦ παρελθόντος πρὸς τὸ ἐκάστοτε παρὸν τῆς Ἐθνικῆς μας ζωῆς, πρὸς τὴν αἰωνιότητά της.

Οὐδεὶς ἀφορισμὸς, ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν, εἶναι συγγνωστὴ καὶ διὰ τὴν μορφήν τῆς παιδείας καὶ διὰ τὸν καθαρεύοντα λόγον ὡς γλωσσικόν της ὀργανον. Ἐδῶκεν ἡ κλασικὴ παιδεία ἀξιόλογον ὄντως φυσιογνωμίαν πνευματικὴν εἰς τὸ νεώτερον Ἔθνος πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασίν του ἐκ νέου εἰς Κράτος ἐλεύθερον. Ἐδῶκεν Ἐπιστήμην, Γράμματα, Τέχνας, Λογίους καὶ Πνευματικοὺς ἄνθρώπους, ὑψηλοὺς διανοητὰς τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα καὶ τὸ κύρος ὑπερέβησαν τὰ ὄρια τῆς Πατρίδος καὶ συνηγωνίσθησαν πολλάκις εἰς ὕψη κορυφαῖα ὀνόματα τῆς ξένης διανοήσεως. Ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς νεωτέρας πνευματικῆς Ἑλλάδος. Πρωτοτυποῦσα ἢ καὶ «ἀντιγραφικὴ» ὅπου κατ' ἀνάγκην μετὰ τὴν ἀφύπνισιν ἐκ τοῦ σκότους τῆς δουλείας ἐδέχετο τὰς ξένας ἐπιδράσεις, ὑπῆρξε πάντως καὶ γόνιμος καὶ δημιουργικὴ.

Ἐὰν τεθῆ τὸ ἐρώτημα ποῖος εἶναι τελειότερος ἄνθρωπος, ὁ μετέχων ἢ μὴ κλασικῆς παιδείας, ἀδίστακτος εἶναι ἡ ἀπάντησις ὑπὲρ τοῦ πρώτου οὐχὶ διὰ τὴν μείζονα ἀλλὰ διὰ τὴν τοιαύτην παίδευσιν.

Ὅταν ὁμως τιθέμεθα πρὸ τοῦ ἐρωτήματος ἐὰν ἐπαρκῶμεν σήμερον διὰ τὴν

ὑπηρετήσιν, διὰ τὴν ἐπ' ἀνδρῶσιν τούτων ἢ ἐκείνων τῶν τομέων τῆς ὀργανωμένης ζωῆς καὶ εἰς ὅποιον ὕψος ἐναντι αὐτῶν, πόσους χρειάζομεθα ἐδῶ καὶ ὅποσοι ἐλλείπουσι δι' ἐκεῖ, τότε πρέπει νὰ ἐρευνησῶμεν τοὺς τομεῖς καὶ τὰς ἀνάγκας καὶ ἀντιστοίχως ν' ἀνταποκριθῶμεν.

5. Ὅταν συνεπῶς ὑποστηρίζωμεν ὅτι σήμερον ὑπολειπόμεθα εἰς οἰκονομοτεχνικήν, ἐπαγγελματικήν καὶ ἐμπορικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἔχομεν δυσανάλογον διὰ τὰς περιστάσεις ὑπερτροφίαν κλασικισμοῦ, τοῦτο ὑποδηλοῖ ἀπλῶς ὅτι ἀπαιτεῖται μία ἐξισορρόπησις, μία ἰσορροπητικὴ ἀναπροσαρμογὴ τῆς Παιδείας πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς καὶ τὰ προβλήματά της.

Τόπος κοινὸς εἶναι βεβαίως καὶ θὰ ἐπαναλάβωμεν, ἀφοῦ καὶ αἱ κοινοτοπία δὲν βλάπτουν εἰς τὰς ἐπαναλήψεις των, ὅτι ἐκάστη ἐποχὴ ἔχει τὰ προβλήματά της καὶ τὴν ἔξαρσιν τοιούτων μέχρι πρωταρχικῆς των προβολῆς. Εἶναι δὲ ἡ ἐποχὴ μας ἡ ἐπιβάλλουσα τὴν θεραπείαν τῶν οἰκονομοτεχνικῶν προβλημάτων της, ὡς τὰ ἀναβιβάζει εἰς κρίσιμον θέσιν ἐνδιαφέροντος, ἢ συνεχῆς, ἢ ἀλματωδῶς προϊούσα, ἢ σεισμικὴ θὰ ἐλέγομεν ἐξέλιξις τῆς Οἰκονομικῆς καὶ Τεχνικῆς προόδου καὶ τῶν μέσων της, ὁ ὑψηλὸς βαθμὸς τῶν ἐπιδιώξεων τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Εἶναι συνεπῶς πρόβλημα ἔθνικόν καὶ νὰ ὀργανωθῇ καταλλήλως καὶ νὰ διασφαλισθῇ ἡ συνεχῆς ἀνάπτυξις τῆς δραστηριότητος τῶν ὑλικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου. Εἶναι προϋπόθεσις βιολογικῆς μας συντηρήσεως, ἀνταγωνιστικότητος καὶ ἀκμῆς.

Ἡ κατάλληλος καὶ ἀντίστοιχος μὀρφωσις δέον νὰ τεθῇ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σκοποῦ. Τὸ ὀργανωμένον Σχολεῖον τῆς κατευθύνσεως, ἡ ὀργανωμένη ἐπίσημος παιδεία.

Μέση καὶ ἀνωτέρα καὶ ἀνωτάτη.

Διότι ἔχομεν καὶ διάθεσιν καὶ δυνατότητα παραγωγικῆς δραστηριότητος καὶ στεροῦμεθα τοῦ ἀναγκαίου εἰς τὸ ὕψος αὐτῶν πνευματικοῦ ἐξοπλισμοῦ.

Ἡ Οἰκονομοτεχνικὴ ζωὴ τῆς χώρας ζητεῖ τὰ στελέχη της.

Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται πρωτίστως διαφοροποιήσις τῆς Παιδείας, κατὰ τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς ἀνάγκας της. Διαχωρισμὸς σαφῆς τῶν μορφῶν της. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τῶν καθαρῶν λύσεων.

Καὶ ἡ διαφοροποιήσις αὐτὴ δέον νὰ περιλάβῃ ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς παιδείας. Καὶ νὰ ἐνισχυθῇ ἡ Ἀνωτάτη Οἰκονομικὴ Παιδεία, ἀνανεουμένη καὶ εὐρυνομένη εἰς κλάδους καὶ μέσα διδασκαλίας.

Οὐδεμία μορφή παιδείας εἶναι ἀξία μειώσεως ἠθικῆς. Ἐκάστη ὅμως τούτων δέον ἰδιαιτέρως νὰ τελετουργῆται. Θέλει τὸν Ναόν της.

Οὐδεμία σημαία νὰ ὑποσταλῇ.

Ἐκάστη θὰ κυματίζῃ διὰ τοὺς σκοποὺς της. Διὰ τὴν ὑπάρξιν καθαρότης σκοπῶν καὶ μέσων, σαφήνεια καὶ ἀξία πνευματικῆς ὑπηρετήσεως τῶν σκοπῶν. Τὸ λεγόμενον Οἰκονομικὸν Γυμνάσιον, δὲν εἶναι οὔτε κλασσικόν, οὔτε οἰκονομικόν, ἀλλὰ προέκτασις συγχύσεως. Εἰς δὲ τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς Οἰκονομικῆς καὶ Ἐμπορικῆς παιδείας καθυστερεῖ ἢ πραγμάτωσις τοῦ ἀναγκαίου πλήρους ἐκσυγχρονισμοῦ της. Πνευματικὸν ὑλικόν, ἔμψυχον ὑλικόν διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς παι-

δείας ὄλων τῶν βαθμῶν καὶ εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῆς, ὑπάρχει εὐτυχῶς ἔτοιμον καὶ ὑπερεπαρκές. Τιμὴ εἰς πλειάδας Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων ἰκανῶν νὰ ἐπανδρώσουν ὅλους τοὺς τομεῖς καὶ τοὺς κλάδους διδασκαλίας, ἐτοίμων νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των. Μία ἀνωτάτη Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν ἀρμοδιωτάτων εἰς τὰ ζητήματα προσωπικοτήτων τοῦ τόπου ἄς συντάξῃ συμβουλευτικῶς καὶ ὑποδειγματικῶς ἓνα Πρόγραμμα Παιδείας Ἐθνικῆς εἰς ὅλους καὶ δι' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς Ἐθνικῆς δραστηριότητος. Διὰ τὸν ἄνθρωπον, τὸν πολίτην καὶ τὴν συγκεκριμένην μονάδα κοινωνικῆς δραστηριότητος. Ἄς βοηθηθῇ εἰλικρινῶς ἢ τὸ πρῶτον ἐμφανιζομένη εἰς τὸν δημόσιον βίον τῆς χώρας συνείδησις μετὰ πίστεως τῆς Κυβερνητικῆς Ἐξουσίας πρὸς πραγματικὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας, ὑπὲρ τῆς ὁποίας πρώτην φορὰν ἀπὸ τῶν κορυφῶν τῆς Πολιτείας ἐπιδεικνύεται τόσον ὑψηλὸν φρόνημα καὶ ἐμπνευσμένη σκοπιμότης εἰς παροχὴν μέσων.

Διὰ νὰ ὑπηρετηθῇ καὶ ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς αὐτῆς ἡ ζωὴ καὶ ἡ πρόοδος τῆς Ἑλλάδος. Διότι περὶ αὐτῆς καὶ μόνον πρόκειται.